

ECCLESIA. STUDIA Z DZIEJÓW WIELKOPOLSKI
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza • Wydział Teologiczny
TOM 1, 2003

AMBROŻY ANDRZEJAK

**Kardynał Mieczysław Ledóchowski
jako prefekt Kongregacji Rozkrzewiania Wiary 1892-1902**

Prefektem Kongregacji Rozkrzewiania Wiary papież Leon XIII mianował kardynała Mieczysława Ledóchowskiego 26 stycznia 1892 roku¹. W dekrete nominacyjnym podkreślił motywy nominacji: pobożność, roztropność, znajomość prawa kościelnego, historii poszczególnych narodów, języków obcych i umiejętność w załatwianiu spraw kościelnych. Dnia 1 lutego 1892 roku rozpoczął kard. M. Ledóchowski posługę w Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Za jego czasów odbywały się dwa razy w tygodniu posiedzenia zwyczajne. Wówczas omawiano sprawozdania roczne misjonarzy i korespondencję bieżącą. Na posiedzeniach generalnych zbierano się przynajmniej trzy razy w miesiącu. Prefekt Kongregacji w pierwszy i trzeci czwartek miesiąca udawał się na audiencję do Ojca Świętego Leona XIII i przedstawiał aktualny rozwój Kościoła wśród narodów świata.

W pierwszym roku swojej posługi, 4 października 1892 roku, skierował pismo ogólne do Biskupów w Austrii, których prosił o przyspieszenie założenia Dzieła Rozkrzewiania Wiary w ich diecezjach. W 1895 roku w *Instrukcji do Biskupów Indii* domagał się, aby więcej czynili starań o wykształcenie duchowieństwa i katechistów. Rok 1893. W maju odbywało się posiedzenie Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, w którym uczestniczył kard. Karol Lavigierie (1825-1892). Tematem dyskusji było życie Kościoła w Afryce. Zabrał m.in. głos kard. Lavigierie, Prymas Afryki, i powiedział w języku francuskim: *Jego Eminencja zna Afrykę*

¹ J. Metzler, *Mieczysław Halka Ledóchowski (1892-1902), Präfekten und Sekretäre der Kongregation im Zeitalter der neuen Missionsära (1819-1918)*, w: *Sacrae Congregationis De Propaganda Fide Memoria Rerum 1622-1972. 350 anni a servizio delle missioni*. Vol. III/I 1815-1972. Rom-Freiburg-Wien 1975, s. 51-52; W. Klimkiewicz, dz. cyt. Tom III, s. 354-369; L. Adamowicz, *Kongregacja Ewangelizacji Narodów*, w: *Encyklopedia Katolicka*. Tom IX. Lublin 2002, kol. 610-611.

lepiej, niż ja sam. Okazało się, że podczas przebywania w więzieniu w Ostrowie Wielkopolskim wykorzystał czas na lekturę książek, które dotyczyły Afryki. Papież Leon XIII cenił kard. Ledóchowskiego za umiejętność administracji, mądrą gorliwość i praktyczny zmysł. Te właściwości, cechy charakteru przyczyniły się dla dobra Misyjnego Archiwum Kongregacji. Każdy dokument od początku 1895 roku został wpisany do Księgi Protokółów, otrzymał swój numer i określone miejsce w Archiwum. Ten system odpowiadał poszerzaniu pól działalności Kongregacji i właściwego oraz nowoczesnego zarządzania. Do jurysdykcji Kardynała Ledóchowskiego należało 512 biskupów i przeszło 8000 kapłanów misjonarzy. Rok 1894. Ojciec Święty Leon XIII przewodniczył w swojej bibliotece posiedzeniu generalnemu Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Uczestniczyli w nim kardynałowie: Ledóchowski, Rampolla, Serafin, Vannutelli oraz biskupi syryjscy, marionicy, ormiańscy i koptyjscy. Owocem tego posiedzenia były konferencje w siedzibie Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Ojciec Święty Leon XIII zatwierdził postanowienia Komisji Kardynałów, a później współpracując z Prefektem Kongregacji Rozkrzewiania Wiary ogłosił encyklikę *Orientalium* (28 XI 1894).

Kardynał M. Ledóchowski współpracował ze Zgromadzeniem Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, założonych przez św. Eugeniusza de Mazenod (1782-1861), o czym świadczy zachowana korespondencja². Darzył wielkim zaufaniem sługę Bożego ks. Franciszka Jordana (1848-1918), założyciela Salwatorianów – Towarzystwa Boskiego Zbawiciela (SDS). Pomógł mu w rozwiązaniu problemów w prefekturze Apostolskiej Assam w Indiach Wschodnich³.

Prefekt Kard. Ledóchowski troszczył się o zakładanie seminariów duchownych w krajach misyjnych. Projekt ten został zatwierdzony przez papieża Leona XIII i polecony osobną encykliką. Arcybiskup Władysław Zaleski (1852-1925), delegat Stolicy Apostolskiej w Indiach, był pierwszym realizatorem polecenia Ojca Świętego. W 1894 roku w Kandy na Cejlonie, dziś Sri Lanka, założył seminarium duchowne, a ówczesny prefekt Kongregacji pomógł mu w zdobyciu środków na ten cel⁴. Maria Teresa Ledóchowska (1869-1922), dziś błogosławiona (19 X 1975) – bratanica Prefekta, zachęcona przez kard. K. Lavigerie, włączyła się w ruch antyniewolniczy, a później założyła Zgromadzenie Sióstr Misjonarek Św. Piotra Klawera (1894) i stała się Matką Afryki⁵.

---

² M. Ledóchowski, *Préfet de la Sacré Congregation de la Propagande au Très Révérend Père Général*. Rome, 22 dé 1893. Missions de la Congrégation des Missionnaires Oblata de Marié Immaculée. Paris, Rome 1862-1962.

³ A. Kielbasa, *Salwatorianie z ziem polskich w latach 1881-1903*. Wrocław 1998.

⁴ K. Kapitanić, *Udział Polski w dziele misyjnym. Szkic historyczny*. Poznań 1933, s. 130-133.

⁵ Tamże, s. 133-136; B. Bejze, J. Gucwa, A. Koszorz, *Maria Teresa Ledóchowska i misje*. Warszawa 1977.

Bratanek kard. Ledóchowskiego Włodzimierz (1866-1942), odkrył powołanie do Zakonu Jezuitów, studiował w Rzymie, później został generałem. Bł. Urszula Ledóchowska (1865-1939), też Bratanica Prefekta założyła Zgromadzenie Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego⁶. Dnia 13 lipca 1895 roku, jubileusz 50-lecia kapłaństwa Kardynała – Prefekta Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, był czasem dziękczynienia Bogu i radosnych spotkań z Ojcem Świętym Leonem XIII. Prefekt otrzymał życzenia ze wszystkich kontynentów świata. Dzięki Arcybiskupowi Florianowi Stablewskiemu w każdym kościele Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej były celebrowane Msze Święte w intencji Jubilata, modlono się słowami Litanii do NSPJ i Jego modlitwy do Bożego Serca, a w kazaniach ukazywano drogę jego życia⁷. Dnia 7 listopada 1895 roku doszło do ugody między Francją a Stolicą Apostolską w sprawie Tunezji. Powstał bowiem problem protektoratu Francji nad Czarnym Łądem. Kard. M. Ledóchowski był w tym czasie jednym z najlepszych znawców problemu unii kościołów. Prowadził dialog z papieżem Leonem XIII. Encyklika *Praeclara Gratulationis* (20 IV 1894) była jego owocem⁸.

Program dnia Prefekta Kongregacji Rozkrzewiania Wiary był wypełniony codzienną modlitwą i pracą. Codziennie sprawował Mszę Świętą, zmnawiał różaniec... Tak było również 21 lipca 1902 roku. Następnego dnia wczesnym rankiem usłyszał pozdrowienie brata zakonnego: *Laudetur Jesus Christus*. Odpowiedział *In secula seculorum. Amen*. Było to w środę, 22 lipca 1902 roku o godzinie 6.00 rano. Wkrótce Mszę Świętą w intencji Zmarłego odprawił ks. Arcybiskup Władysław Zaleski. Był jednym z najwybitniejszych ludzi swej epoki. Odszedł do *domu Ojca, gdzie jest mieszkań wiele* (J 14,2), wierny sługa Jezusa Chrystusa, Kościoła i Ojczyzny, szafarz Bożych tajemnic. Dnia 25 lipca 1922 roku ciało spoczęło na cmentarzu Campo Verano w Rzymie⁹, a serce w Kaplicy Matki Bożej Częstochowskiej w Katedrze Gnieźnieńskiej dnia 24 września 1902 roku. Po 25 latach jego relikwie z Rzymu zostały przywiezione do Poznańskiej Katedry na Ostrowie Tumskim. Było to 29 września 1927 roku w godzinie Międzynarodowego Akademickiego Kongresu Misyjnego, dzięki kard. A. Hlondowi, Prymasowi Polski¹⁰.

⁶ B. Łoziński, *Leksykon Zakonów w Polsce. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego*. Wydanie II rozszerzone i uaktualnione. Warszawa 2002, s. 368-369.

⁷ F. Stablewski, *Okólnik Arcypasterski w sprawie jubileuszu J. E. Ks. Kard. Ledóchowskiego z dnia 12 czerwca 1895 roku*, „Przewodnik Katolicki” 1/1895/27, s. 213-215; E. D[albor], *Życie i działalność Księdza Kardynała Ledóchowskiego*, „Przewodnik Katolicki”, 1/1895/28, s. 223-226; List Kard. Ledóchowskiego do Arcybiskupa Floriana Stablewskiego – podziękowanie za życzenia z okazji 50-lecia Kapłaństwa (z 22 lipca 1895 roku), „Przewodnik Katolicki”, 1/1895/32 z dnia 10 sierpnia 1895 roku.

⁸ W. Klimkiewicz, Tom III, s. 354-369.

⁹ Tenże, s. 370-394.

¹⁰ Tamże; N. Cieszyński, „Roczniki Katolickie na Rok Pański 1928” 6/1928/s. 245-268; *Księga Pamiątkowa Międzynarodowego Akademickiego Kongresu Misyjnego*. Poznań, 28 IX – 2 X

Dzisiaj, wspominając osobę Prefekta Kongregacji Rozkrzewiania Wiary kard. M. Ledóchowskiego, siewcę idei misyjnej (ks. N. Cieszyński) dziękujemy Bogu za dar Jego życia i działalności w Kościele. Z nadzieją idźmy w przyszłość. Oto trzy zadania:

Poznać dziedzictwo przeszłości i je kontynuować.

Kard. M. Ledóchowski: *Może i winien stać się Patronem misji polskich. Społeczeństwo zaś będzie nie tylko ze czcią pochylać głowy nad grobowcem Kardynała opiekuna misji, ale duchem jego płonąć, ducha tego owocnie rozpromieniać na pokolenia i pokolenia*". Tak napisała prasa poznańska przed 75 laty („Dziennik Poznański”, 30 IX 1927).

Podstawowym i głównym zadaniem ożywiania ducha misyjnego w Kościele są cztery Papieskie Dzieła Misyjne: Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Papieskie Dzieło Św. Piotra Apostoła, Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci i Papieska Unia Misyjna. Kierownictwo Papieskich Dzieł Misyjnych zostało powierzone przez Ojca Świętego Kongregacji Ewangelizacji Narodów, Konferencji Biskupów i poszczególnym Biskupom diecezjalnym¹¹. *Skoro dzieła te zależą od Papieża i całego Kolegium Biskupów, także w zakresie Kościołów partykularnych, słusznie należy im się pierwszeństwo, ponieważ są środkiem tak do zaszczepiania katolikom od dzieciństwa ducha prawdziwie powszechnego i misyjnego, jak również pobudzania do skutecznego zbierania dobrowolnych ofiar na rzecz wszystkich misji, zależnie od ich potrzeb* (RMis 84)¹².

Na pomniku Kard. M. Ledóchowskiego, Prymasa Polski, który znajduje się w Bazylice Archikatedralnej w Poznaniu, wyrzeźbiono obraz Matki Bożej Częstochowskiej z napisem: *Królowo wyznawców módl się za nami*, a w jego rękach różaniec¹³. W godzinie ogłoszenia przez Ojca Świętego Jana Pawła II Listu Apostolskiego *Rosarium Virginis Mariae* (16 X 2002)¹⁴ niechaj misyjny różaniec ludzi dobrej woli, a zwłaszcza rodzin polskich w Ojczyźnie i wśród narodów świata, obejmie modlitwą cały świat, każdego człowieka i każdą rodzinę! Avorum respice mores!

1927. Poznań 1927/1928; K. K a p i t a ń c z y k, dz. cyt. s. 124-130; W. K l i m k i e w i c z, Tom III, s. 370-394.

¹¹ *Papieskie Dzieła Misyjne. Statuty. Missio – Polonia*. Warszawa 1994; *Cooperatio Missionalis. Instrukcja Kongregacji Ewangelizacji Narodów o współpracy misyjnej*. Warszawa 1999.

¹² Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Missio* o stałej aktualności misyjnego posłannictwa Kościoła (7 XII 1990) Warszawa 1991.

¹³ J. N o w a c k i, *Kościół Katedralny w Poznaniu. Studium historyczne*. Poznań 1959, s. 618.

¹⁴ Jan Paweł II, List Apostolski *Rosarium Virginis Mariae* do biskupów, duchowieństwa i wiernych o różańcu świętym (16 X 2002). Poznań 2002; P. S ł a b e k, *Nowy różaniec z Janem Pawłem II*. Kraków 2002.